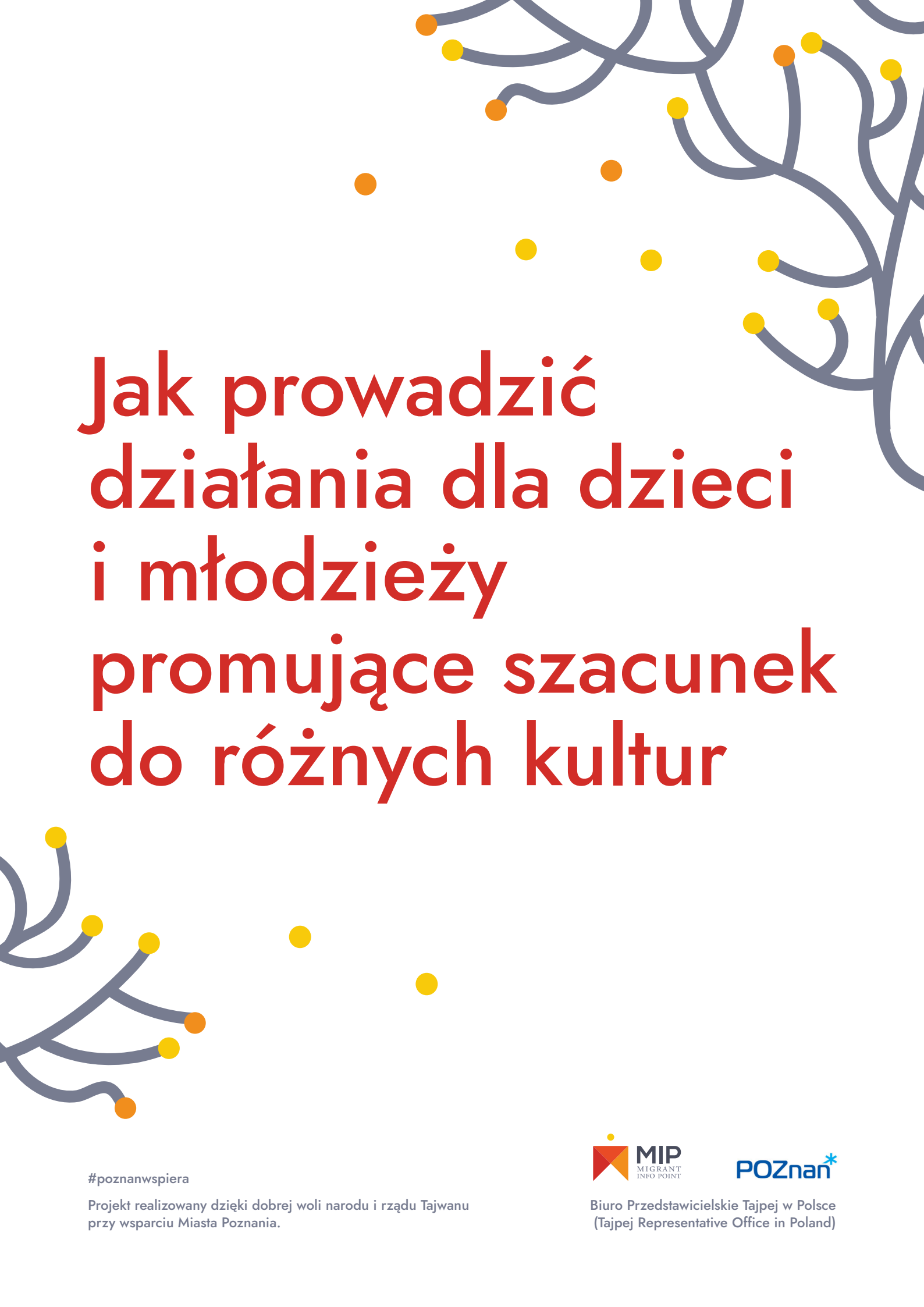

Jak prowadzić działania dla dzieci i młodzieży promujące szacunek do różnych kultur

#poznanwspiera

Projekt realizowany dzięki dobrej woli narodu i rządu Tajwanu
przy wsparciu Miasta Poznania.

POZnań*

Biuro Przedstawicielskie Tajpej w Polsce
(Tajpej Representative Office in Poland)

Copyright © by Fundacja Centrum Badań Migracyjnych 2024

Autorka: Alicja Skrzypczak

Grafika i skład: Lucyna Kaczmarkiewicz

Koordinacja wydania: Anna Mieszkała

Wydawca: Fundacja Centrum Badań Migracyjnych

Migrant Info Point

Al. Marcinkowskiego 11

61-827 Poznań

www.migrant.poznan.pl

 migrantinfopoint

 migrantinfopoint

 office@migrant.poznan.pl

Spis treści

Warsztaty międzykulturowe i kluby konwersacyjne języka polskiego 4

Jak organizować warsztaty międzykulturowe dla dzieci i młodzieży 5

1. Czym są warsztaty międzykulturowe 5
2. Doświadczenie Migrant Info Point i misja 5
3. Przed rozpoczęciem – określenie celu 6
4. Propozycje aktywności na warsztatach promujących międzykulturowość 8
5. Strategie prowadzenia warsztatów promujących międzykulturowość 12
6. Ewaluacja warsztatów 13
7. Podsumowanie 14

Jak organizować młodzieżowe kluby konwersacyjne języka polskiego? 14

1. Czym są kluby konwersacyjne? Jaki jest ich cel? 14
2. Jak się przygotować do prowadzenia klubu konwersacyjnego? 15
3. Propozycje zadań i struktura zajęć 16
4. Strategie prowadzenia spotkań klubu 17
5. Ewaluacja - propozycje 21

Warsztaty międzykulturowe i kluby konwersacyjne języka polskiego

Niniejszą broszurę kierujemy do osób, które pracując z dziećmi i młodzieżą w instytucjach publicznych i organizacjach pozarządowych, chciałyby poszerzyć ofertę o warsztaty międzykulturowe. Do zapoznania się z publikacją zachęcamy edukatorów/edukatorki, animatorów/animatorki, pracowników/pracowniczki domów kultury, świetlic, bibliotek, szkół oraz innych instytucji, które goszczą w swoich placówkach dzieci i młodzież polską oraz migrancką i poszukują inspiracji do tworzenia programów integrujących te grupy.

Ważne jest, by przed rozpoczęciem realizacji działań integracyjnych instytucja lub organizacja opracowała dokument wyznaczający standardy pracy z dziećmi i młodzieżą. Powinien on zawierać konkretne cele działań skierowanych do dzieci i młodzieży oraz stanowić wsparcie dla organizatorów przy planowaniu zasad uczestnictwa i prowadzeniu aktywności.

Jak organizować warsztaty międzykulturowe dla dzieci i młodzieży

1. Czym są warsztaty międzykulturowe

Warsztaty promujące wielość kultur to spotkania ludzi, którzy w atmosferze otwartości i szacunku pragną wspierać różnorodność w społeczeństwie oraz realizować aktywności mające przeciwdziałać powstawaniu uprzedzeń na wszystkich płaszczyznach życia społecznego. Warsztaty promujące wielokulturowość skierowane do dzieci i młodzieży mają na celu uwrażliwianie młodych osób na doświadczenia rówieśników-migrantów i ich rodzin, zachęcanie do wymiany doświadczeń i perspektyw oraz wzajemne uczenie się o zjawisku migracji zarówno w kontekście lokalnym, jak i globalnym. Spotkania rozwijają także umiejętności komunikacyjne i wspierają proces nauki radzenia sobie z emocjami. Są więc częścią edukacji wielokulturowej – jednego z najbardziej pożądanych obecnie obszarów edukacji ukierunkowanej praktycznie, która rozwija umiejętności współpracy, rozwiązywania konfliktów, doceniania i wykorzystywania różnic kulturowych.

Specyfika warsztatów promujących warsztaty międzykulturowe dla dzieci i młodzieży uwzględnia element zaskoczenia, zachwycenia się tym, co nieznane i rozbudzania ciekawości poprzez zachęcanie do zadawania pytań. Owocuje to nauką budowania pozytywnych relacji i postawy akceptacji różnorodności.

2. Doświadczenie Migrant Info Point i misja

W Migrant Info Point (MIP) inicjatywy integracyjne planowane są w sposób umożliwiający uczestnictwo zarówno migrantom/migrantkom, jak i osobom bez doświadczenia migracji. Niezależnie od pochodzenia, każda osoba uczestnicząca w danym wydarzeniu wnosi do niego fragment swojego doświadczenia. Dzieląc się nim, wzbogaca wiedzę i wyobrażenia innych uczestników/uczestniczek o otaczającym ich świecie. Może się to dzieć spontanicznie – podczas rozmów w trakcie zajęć plastycznych/muzycznych czy otwartych dla lokalnej społeczności pikników lub podczas planowanych spotkań klubu konwersacyjnego dowolnego języka. Koordynatorzy/koordynatorki działań integracyjnych w Migrant Info Point, planując spotkania, kierują się ideą tworzenia życzliwego i bezpiecznego miejsca, w którym każda osoba może poczuć się ważna i doceniona niezależnie od swojego miejsca pochodzenia. Stąd też wybór aktywności, które mogą być skierowane do osób każdej narodowości, nawet jeśli nie posługują się one wspólnym językiem.

3. Przed rozpoczęciem – określenie celu

Do realizacji warsztatów wspierających wielokulturowość warto podejść w świadomy sposób. **Określenie celu działania jest kluczowe dla doboru aktywności, które mają być jego częścią.** Cel ten może być widocznym efektem współpracy uczestników/uczestniczek warsztatów, ale powinien także zostać określony jako wartości, którymi będziemy się kierować, i do rozwijania których będziemy dążyli w trakcie spotkań. Te z nich, które obowiązkowo powinny towarzyszyć organizacji warsztatów promujących międzykulturowość to: integracja, bezpieczeństwo, akceptacja, odpowiedzialność czy wzajemne wsparcie. W trakcie warsztatów uczestnicy/uczestniczki i prowadzący/prowadzące mają szansę spotkać się z własnymi przekonaniami na temat Innego i uświadomić je sobie. Jeśli zostaną one zidentyfikowane jako krzywdzące dla drugiego człowieka, mają także szansę rozpoznać przyczyny takiej, a nie innej interpretacji swoich zachowań, wypowiedzi, postaw.

Przekonania, a szczególnie ich werbalizacja, wiążą się z odczuwaniem emocji. **Dlatego warto być uważnym na własne myśli i odczucia, dociekać ich źródeł** – zadawać sobie pytania: „Co czuję, gdy słyszę o.../że...?” i „Dlaczego takie słowa powodują to u mnie...?”, a w dalszej kolejności: „Czy te emocje są uzasadnione dla tej sytuacji...?”, „Czy nie bazują na mojej uogólnionej wiedzy, na przekazie, który na dany temat jest obecnie dominujący i dlatego jest też aktualny dla mnie?”. Przeprowadzenie własnej oceny słów i sytuacji jest tak ważne dla trwania w otwartości i akceptacji dla siebie i dla drugiego człowieka.

Pomocny w uświadamianiu sobie własnych blokad w myśleniu o różnych kulturach jest test Bogardusa, sprawdzający skalę dystansu społecznego. Test bada nasze preferencje dotyczące podejmowania różnych form współpracy z obywatelami/obywatelkami państw innych niż nasze. Jego szkic znajduje się w **załączniku nr 1** do niniejszej publikacji.

Uwaga! Test nie służy do oceny preferencji osób zaangażowanych w tworzenie warsztatów międzykulturowych. Jest jedynie zachętą do indywidualnego odkrywania własnych ewentualnych uprzedzeń. Ma także na celu sprowokowanie do myślenia o przyczynach emocji, które nam towarzyszą oraz zidentyfikowania przekonań na temat narodowości czy grup etnicznych, z których emocje te wynikają. Być może wynik testu pokaże, że nie ma dla nas różnicy z kim współpracujemy, ale jeśli okaże się, że tak – będzie to dla nas informacja, że zdarza nam się kierować uprzedzeniami pomimo doświadczenia pracy z różnymi grupami społecznymi i świadomości szkodliwości posługiwania się stereotypami.

Warsztaty międzykulturowe rozbijają często stereotyp o łatwości budowania relacji z przedstawicielami/przedstawicielkami kultur najbliższych tej, którą sami reprezentujemy. Warto zatem poddać testowi własne uprzedzenia, których nie powinniśmy się wypierać, a którymi powinniśmy zarządzać tak, by móc z otwartością współpracować z każdym człowiekiem, niezależnie od jego pochodzenia. Łatwość lub trudność budowania relacji nie musi wiązać się z narodowością, która często wybija się na pierwszy plan, ponieważ jej zauważenie nie wymaga od nas wysiłku, ponieważ różnice i podobieństwa bywają widoczne oraz łatwe do usłyszenia w języku. Warsztaty międzykulturowe służą temu, by podjąć dodatkowy trud zweryfikowania tego, co na pierwszy rzut oka wydaje się inne. Ich założeniem jest poszukiwanie i odkrywanie wspólnych celów, podobieństw wizji świata, wzajemne zrozumienie i szacunek dla odmiennych, choć wzbogacających naszą perspektywę poglądów.

Etyka prowadzenia warsztatów międzykulturowych powinna uwzględniać istnienie norm, wartości i zachowań kulturowych, które nie są w pełni podzielane przez wszystkich uczestników/uczestniczki.

Podczas organizowania działań warto sobie zadać pytanie, czy dana aktywność nie prowadzi do prezentowania wyłącznie jednego (np. europocentrycznego) punktu widzenia oraz czy swoimi działaniami nie piętnujemy jakiejś grupy narodowościowej czy etnicznej przez porównanie jej do kultury dominującej. W przypadku organizowania warsztatów prezentujących różne kultury, należy zwrócić uwagę, czy to, co jest prezentowane jest także zrozumiałe dla odbiorcy/odbiorczyni, czy temat spotkania nie jest potraktowany powierzchownie, np. wiedza, którą dzieli się prowadzący/prowadząca nie pochodzi wyłącznie z jego własnego doświadczenia. Jest to bardzo istotne, ponieważ informacje, z którymi uczestnicy/uczestniczki warsztatów wyjdą, będą przekazywane przez nich dalej. Zbyt stereotypowa forma jej przekazania może prowadzić do uproszczonych skojarzeń danej narodowości z cechą czy pojedynczym aspektem kultury, bez zrozumienia ich źródeł, co ostatecznie prowadzi do tworzenia fałszywego obrazu całej grupy.

Podczas opracowywania programu warsztatów dobrze jest być świadomym zasobów, którymi dysponujemy.

Należy zadać sobie kilka pytań, które pomogą zarysować obraz szans, ograniczeń, możliwości i zagrożeń płynących z organizacji spotkania. Można go stworzyć na podstawie prostego schematu – analizy SWOT, omawiając go z osobami zaangażowanymi w organizację wydarzenia. Celem przedyskutowania aspektów, które pojawią się w analizie jest zidentyfikowanie mocnych stron przedsięwzięcia oraz opracowanie planu działania w przypadku pojawienia się problemów w trakcie organizacji i prowadzenia warsztatów.

Schemat analizy SWOT

mocne strony	słabe strony
• • •	• • •
szanse	zagrożenia
• • •	• • •

Innym sposobem na przeanalizowanie zasobów, którymi dysponujemy przy planowania warsztatu międzykulturowego, jest zwizualizowanie – w postaci listy lub schematu – spraw, na które powinniśmy położyć nacisk oraz spraw, których powinniśmy unikać podczas tworzenia i prowadzenia wydarzenia.

Przykłady zarówno jednych, jak i drugich znajdują się w dalszej części broszury. Podczas tworzenia listy dobrze jest zrezygnować lub chociaż zminimalizować użycie słowa „nie” w zaleceniach, które sami dla siebie tworzymy. Słowo „nie” blokuje konkretne działanie, jednak nie stwarza możliwości zastąpienia go innym, bardziej korzystnym, które wesprze nas w tworzeniu dobrej atmosfery warsztatów.

Podczas przygotowań do wydarzenia, na etapie rejestracji uczestników/uczestniczek i informowania ich o szczegółach spotkania, warto zwrócić uwagę na sposób komunikacji z grupą docelową. Jeśli warsztaty skierowane są do osób posługujących się różnymi językami, zadbajmy, by treść materiałów promujących warsztaty została przetłumaczona na języki obce, przynajmniej te, najbardziej powszechne wśród lokalnej społeczności migrantek i migrantów. Formularze zgłoszeniowe (jeśli ich wymagamy) powinny także zostać przetłumaczone na te języki, żeby zainteresowana udziałem otrzymała rzetelną informację na temat danych i zgód wymaganych do uczestnictwa w wydarzeniu. Organizatorzy, jeśli planują działania, w których biorą udział osoby niepełnoletnie, powinni się upewnić, że mają wypracowane i spisane standardy pracy z małoletnimi, które polskie placówki i instytucje są zobowiązane wprowadzać od 15 lutego 2024 roku.

4. Propozycje aktywności na warsztatach promujących międzykulturowość

Poniżej przedstawiamy propozycje działań, które mogą stanowić inspirację dla organizatorów warsztatów promujących wielokulturowość. Są to działania, które można dostosowywać do potrzeb danej grupy, zależnie od jej liczebności, wieku, grup narodowościowych, które biorą w udział w wydarzeniu oraz od profilu grupy – zainteresowań uczestników/uczestniczek, założonych celów. Na poziomie przygotowań każde z działań powinno zostać przeanalizowane pod kątem możliwości jego zrealizowania. Warto zastanowić się nad mocnymi i słabymi stronami wprowadzania danego pomysłu do programu warsztatów, nad jego przeznaczeniem - niektóre aktywności sprawdzają się w grupach monokulturowych, których celem jest zaznajomienie się z ideą wielokulturowości i zdobycie wiedzy na temat zjawiska migracji, natomiast inne sprawdzają się w grupach wielokulturowych. Propozycje skierowane do grup, w których uczestniczą sami Polacy/Polki mają na celu zaznajomienie ich z koncepcją wielokulturowości i zwrócenie uwagi na różnorodny świat, w którym żyją, i w którym spotkania z kolejnymi osobami będą cały czas wzbogacały ich wiedzę na temat życia w społeczeństwie wielokulturowym.

Dla grup jednokulturowych

„Krok naprzód”¹

Aktywność, w której uczestnicy/uczestniczki wchodzi w rolę. Ustawiają się w rzędzie w miejscu, gdzie będą mieli przestrzeń przed sobą. Każda osoba otrzymuje krótki opis osoby, w której sytuację ma spróbować wejść, podjąć próbę zrozumienia jej i zdecydować czy stwierdzenia czytane przez prowadzącego dotyczą danej osoby czy nie. Jeśli tak – uczestnik/uczestniczka robi krok do przodu. Jeśli nie – pozostaje w miejscu. Uwaga! Uczestnicy/uczestniczki nie zdradzają sobie wzajemnie jaką personę wylosowali.

¹ Na podstawie ćwiczenia „Krok naprzód” w publikacji „Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą.

Przykłady ról losowanych przez uczestników/uczestniczki:

- Jesteś bezrobotnym prawnikiem/prawniczką w kraju, którego językiem niezbyt dobrze się posługujesz.
- Jesteś córką kanadyjskiego ambasadora w Polsce.
- Jesteś synem azjatyckiego imigranta, który prowadzi bardzo dochodowy biznes gastronomiczny typu fast food.
- Jesteś młodym mężczyzną z niepełnosprawnością, poruszającym się na wózku inwalidzkim.
- Jesteś synem rolnika. Mieszkasz w bardzo odległej wiosce w górach. Masz 14 lat.

Przykłady stwierdzeń do odczytania przez prowadzącego/prowadzącą:

- Możesz wyjeżdżać do dowolnego kraju na świecie.
- Masz prawo do głosowania w wyborach lokalnych i krajowych.
- Nie obawiasz się o przyszłość swojej rodziny.
- Wiesz, że możesz podjąć studia i samodzielnie wybrać zawód.
- Nigdy nie czułeś/czułaś się dyskryminowany/a z powodu swojego pochodzenia.
- Masz swobodny dostęp do systemu ochrony zdrowia.

Celem ćwiczenia jest zauważenie różnic w przywilejach i dostępie do podstawowych usług osób z doświadczeniem migracji i/lub innych grup wrażliwych, a także zrozumienie ich potrzeb oraz przedyskutowanie sposobów wyrównywania szans w dostępie do edukacji, pracy, służby ochrony zdrowia itd.

● Kim jesteśmy?

Uczestnicy/uczestniczki za pomocą trzech słów określają swoją tożsamość (np. poprzez określenie przynależności do trzech różnych grup społecznych). Aby ułatwić zrozumienie pojęcia „tożsamość”, można poprosić uczestników/uczestniczki o odpowiedź na pytanie „Kim jestem?”

Następnie pokazujemy uczestnikom/uczestniczkom zdjęcia osób o innych kolorach skóry niż biały i prosimy, by określiły ich tożsamość również za pomocą trzech słów.

Celem ćwiczenia jest zwrócenie uwagi na sposób w jaki uczestnicy/uczestniczki opisują własną tożsamość. Znajdując się w grupie dominującej, często przy określaniu własnego poczucia przynależności nie uwzględniamy takiej cechy jak kolor skóry, podczas gdy staje się ona dla nas widoczna, gdy chcemy opisać osoby z innych rejonów świata. Po ćwiczeniu prowadzący/prowadząca moderuje dyskusję na temat tego, czy określenie własnego koloru skóry miało dla uczestników/uczestniczek znaczenie. Jeśli nie, dlaczego sięgnęły po tę kategorię, określając inne osoby. Można także omówić inne kategorie tożsamości, które pojawiły się w odpowiedziach – role zawodowe i społeczne – i sprawdzić, które z nich pojawiają się częściej przy określaniu tożsamości własnej, a które przy przypisywaniu cech tożsamości komuś innemu oraz czy cechy te należą do tych, które są niezależne od człowieka (nie istnieje możliwość ich wyboru lub zmiany).

● O sobie samych

Przed rozpoczęciem ćwiczenia zbieramy od osób z doświadczeniem migracji po trzy słowa, które kojarzą im się z ich krajem. Podpisujemy ich skojarzenia nazwą kraju, z którego pochodzą. W trakcie przeprowadzania tej aktywności na warsztatach, pytamy uczestników/uczestniczki o ich własne skojarzenia z danymi krajami i konfrontujemy ich odpowiedzi z odpowiedziami migrantów/migrantek. Uzupełniamy i wyjaśniamy hasła z list

skojarzeń od migrantów/migrantek. Następnie rozpoczynamy dyskusję: Z czego wynikają różnice w skojarzeniach obejmujące te same państwa? Skąd uczestnicy/uczestniczki czerpali do tej pory wiedzę o omawianych krajach? Co według nich mówią o ich wiedzy własne skojarzenia?

Celem ćwiczenia jest uświadomienie osobom uczestniczącym w warsztacie, że niezależnie od własnych skojarzeń, które zawarli w odpowiedziach, warto jest zdobywać wiedzę o innych krajach z rzetelnych źródeł, najlepiej od samych migrantów/migrantek. Pozwoli to uniknąć utrwalania stereotypów i uogólnień przypisywanych danej grupie bez jej udziału i bez możliwości skorygowania przez nią trafności tych skojarzeń.

● Nagłówki z gazet

Ćwiczenie polega na odnalezieniu nagłówków artykułów, wskazujących na wydarzenie, w którym uczestniczyły osoby o innym kolorze skóry lub obywatele/obywatelki innego kraju niż Polska. W dyskusji uczestnicy/uczestniczki zastanawiają się nad celem zamieszczania w nagłówkach informacji o kolorze skóry lub nazwie narodowości. Próbuje zidentyfikować sytuacje, w których informacja taka może być zbędna lub nawet szkodliwa, nie tylko dla uczestniczącej w opisywanym zdarzeniu osoby, ale i całej grupy narodowościowej.

● Kraj na zdjęciach

Uczestnicy/uczestniczki otrzymują trzy zestawy, które są kolażem fotografii (mogą to być osoby, przedmioty, wydarzenia, budowle itp.) związanych z Polską. Następnie oceniają, który z zestawów wg nich najtrafniej przedstawia specyfikę naszego kraju. To zdanie jest punktem wyjścia do rozmowy o kulturze polskiej i o istotnych dla osób z doświadczeniem migracji aspektach życia w Polsce. Jeśli uczestnicy/uczestniczki wybiorą np. zdjęcie pierogów, prowadzący/prowadząca może zapytać, czy faktycznie dla wszystkich Polaków/Polek pierogi są ulubionym daniem. Jeśli uczestnicy/uczestniczki wybierają portret znanego Polaka, można zapytać, czy potrafią opowiedzieć o jego zasługach dla Polski. Dążymy więc do wybrania zestawu, który byłby najbardziej uniwersalny, przy którym możliwe jest prowadzenie dłuższej rozmowy.

● Polska gościnność, czyli co?

Celem ćwiczenia jest zebranie zwrotów powszechnie używanych z przymiotnikiem „polski” – polska gościnność, polska przezorność, polska zaradność itp. Uczestnicy/uczestniczki wraz z prowadzącym/prowadzącą w dyskusji próbują przeanalizować, co właściwie oznaczają te zwroty, i dlaczego został w nich użyty akurat przymiotnik „polski”. Rozmowę można rozwinąć, zastanawiając się, czy w innych krajach też mogą istnieć te same cechy, przypisane do innych narodowości, które ich mieszkańcy/mieszkanki uważają za typowe dla nich.

● Trudności językowe

Prosimy chętną osobę o opuszczenie sali. Z grupą umawiamy się, że będziemy rozmawiali na jakiś popularny temat, np. wakacje, szkoła, hobby. Kluczowe słowa w dyskusji zamieniamy na inne słowa zupełnie niezwiązane z tematem, tak by stworzyć wrażenie niemożliwości uczestniczenia w rozmowie przez osobę, która za chwilę zostanie zaproszona z powrotem do sali, i która nie będzie zaznajomiona z nowymi regułami języka. Jeśli rozmowa dotyczy wakacji, słowa „morze”, „góry”, „odpoczywać”, „jechać” zamieniamy na „ziemniak”, „marchew”, „kopać”, „nawozić”.

Osoba, która nie zna nowych reguł, próbuje wejść w dyskusję po powrocie do sali, po 5–7 minutach uczestniczenia w takiej sytuacji dzieli się swoimi wrażeniami i przemyśleniami.

Dla grup wielokulturowych

● Gdy brakuje nam wspólnego języka

Istnieje wiele dróg współpracy i wspólnej zabawy, nawet gdy uczestnicy/uczestniczki warsztatów międzykulturowych nie posługują się tym samym językiem. Są to wszelkie aktywności, w których rolę odgrywa obraz, dźwięk, ruch lub wspólne działanie. Jest to forma integracji szczególnie pożądana na początkowym etapie budowania znajomości. Również w sytuacji, gdy wspólny język istnieje, lecz u osób uczestniczących pojawia się blokada komunikacyjna, która hamuje swobodę w nawiązywaniu nowych relacji. Propozycje gier i zabaw do wykorzystania w takich warunkach zostały przedstawione w publikacji:

<https://migrant.poznan.pl/wp-content/uploads/2023/05/Gry-i-zabawy-integracyjne.-Bez-znajomosci-jezyka.pdf>

Prowadzenie i uczestniczenie w aktywnościach, które integrują, a w których język nie jest głównym medium, testuje także umiejętności komunikacyjne, które już posiadamy. Wskazuje również na możliwe kierunki ich dalszego rozwoju i prowokuje do zadawania sobie pytań nie tylko o to, czy potrafimy komunikować się z migrantami, ale czy potrafimy komunikować się także z innymi grupami społecznymi (osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnością).

Warsztaty międzykulturowe są doskonałą sytuacją do wykorzystania aktywności z zakresu team building – budowania i wzmacniania zespołu. Niektóre z ćwiczeń, które nie wymagają używania wspólnego języka także posiadają ten potencjał. Inne, przeciwnie – nastawione są na intensyfikowanie komunikacji podczas zadania, w którym trzeba rozwiązać jakiś problem. Są to ćwiczenia typu: „Które z podanych przedmiotów najbardziej przydałyby się wam jako zespołowi na bezludnej wyspie?” lub ćwiczenia, w których należy przekazywać kolejnym osobom instrukcje.

● Bezludna wyspa

Jest to ćwiczenie w grupach, które ma na celu rozwijanie umiejętności komunikacyjnych podczas próby rozwiązywania problemu. Uczestnicy/uczestniczki otrzymują listę 30–35 przedmiotów (lub ilustracje z podpisami), ich zadaniem jest wybrać 10, które przydałyby im się jako zespołowi na bezludnej wyspie. Podczas negocjowania ostatecznej listy przedmiotów budują argumenty, ćwiczą zadawanie pytań oraz aktywne słuchanie pomysłów innych osób w grupie.

● Koraliki

Przykładem ćwiczenia, które pomaga zobrazować różnorodność wokół nas i poznać nie tylko innych ludzi, ale także samego siebie oraz uświadomić sobie własne odczucia jest zabawa z koralikami.

Każdy z uczestników/uczestniczek otrzymuje szklankę i zestaw różnokolorowych koralików. Prowadzący/prowadząca czyta stwierdzenie a uczestnik/uczestniczka wybiera do każdego z nich po jednym kolorowym koraliku, który najlepiej oddaje ich odczucia względem danego stwierdzenia.

Przykłady stwierdzeń:

- Wybierz koralik, który najlepiej przedstawia twojego najbliższego znajomego.
- Wybierz koralik, który najlepiej przedstawia twoje odczucia o filmie, który ostatnio widziałeś.
- Wybierz koralik, który najlepiej oddaje osobowość twojego nauczyciela/nauczycielki.
- Wybierz koralik, który najlepiej przedstawia osobę, którą najbardziej podziwiasz.
- Wybierz koralik, który przedstawia pierwszą osobę, którą dzisiaj zobaczyłeś.
- Wybierz koralik, który przedstawia twój charakter.

Po około 15 stwierdzeniach prowadzący/prowadząca zachęca do przyjrzenia się zestawowi koralików, które każdy z uczestników/uczestniczek wybrał i zwraca uwagę na różnorodność, która powstała się w ich szklance. W dalszej części prowadzący/prowadząca otwiera dyskusję na temat tego, czy uczestnicy/uczestniczki zdawali sobie sprawę z takiej różnorodności istniejącej w ich życiu. Zaznacza, że wymienionych zostało tylko 15 stwierdzeń, a można je tworzyć w nieskończoność. Osoby uczestniczące mogą także w trakcie dyskusji dopowiedzieć własne stwierdzenia i zachęcić innych do podążenia za nimi.

● Czy potrzebujemy lidera/liderki?

Jeśli pracujemy w grupie zróżnicowanej kulturowo, której moderatorem/moderatorką jest osoba niebędąca migrantką lub migrantem, warto zwrócić uwagę na dobór tematów, co do których mamy pewność, że każda z osób uczestniczących będzie miała do nich „dostęp” (np. ulubione zabawy, cechy dobrego przyjaciela). Jako autor/autorka scenariusza warsztatów, powinniśmy zwrócić uwagę na to, by nie występować w roli mentora/mentorki kultury polskiej dla migrantów/migrantek. Oznacza to, że nie powinniśmy wprowadzać tematów, które będą bliskie tylko przedstawicielom/przedstawicielkom narodowości dominującej, np. rozmowy o legendach polskich. Wyjątek stanowią warsztaty, których celem z założenia jest wymiana wiedzy na temat kultury danego kraju. Uniwersalnymi aktywnościami, podczas których nie ryzykujemy zbudowaniem dominacji jednej grupy nad drugą są np. warsztaty fotograficzne, artystyczne (szydełkowanie, tworzenie pocztówek, rysowanie węglem, tworzenie mozaiki, zjęcia chóru) lub kulinarne ukierunkowane na wspólne działanie i naukę nowych umiejętności.

5. Strategie prowadzenia warsztatów promujących międzykulturowość

Mimo nazwy, warsztaty międzykulturowe nie muszą być skoncentrowane na temacie kultur w rozumieniu uwypuklania różnic i porównywania ze sobą krajów.

Podczas warsztatów międzykulturowych sprawdzają się tematy uniwersalne, dotyczące osób z najbliższego kręgu, ale także ważne globalnie, takie jak: prawa człowieka, prawa dziecka, edukacja, zdrowie, środowisko czy media.

Propozycje takich tematów i sposobów ich realizacji można znaleźć tutaj:

<https://migrant.poznan.pl/publikacje/materialy-do-nauki-jezyka-polskiego-jako-obcego/>

Podczas warsztatów dobrze sprawdzają się motywy skoncentrowane wokół lokalnego życia społecznego. Zaznajamianie migrantów/migrantek z najbliższym otoczeniem oraz pokazywanie możliwości podejmowania aktywności społecznych i zawodowych wspiera proces integracji, wzmacnia poczucie przynależności i zachęca do własnego wkładu w życie lokalnej społeczności. Tematy dotyczące codzienności, najbliższego otoczenia wprowadzają także poczucie bezpieczeństwa, inspirują do zdobywania wiedzy o sąsiedztwie.

Jeśli planujemy warsztaty, których tematem będzie szersza wiedza o kraju, do którego migranci/migrantki przyjechali, łatwiej będzie oddać głos im samym i pozwolić wybrać zagadnienia, które ich interesują.

Przykłady materiałów i aktywności, które opowiadają o życiu lokalnej społeczności można znaleźć tutaj:

<https://migrant.poznan.pl/publikacje/witaj-w-poznaniu/>

Podczas warsztatów ważną rolę odgrywa język naszego ciała i mimika. W pracy z dziećmi i młodzieżą pamiętajmy o pozytywnych sygnałach, docenianiu ich wysiłku, inspirowaniu i okazywaniu zainteresowania. Z drugiej strony, ważne

jest panowanie nad własnymi reakcjami wynikającymi z uwewnętrznionych przekonań. Starajmy się unikać sytuacji, w których nasz komentarz, wyraz twarzy lub język ciała mógłby zawstydzić uczestnika/uczestniczkę lub doprowadzić do konfrontacji. Nawet jeśli pewne wypowiedzi uczestników/uczestniczek będą dla nas zaskakujące lub nawet oburzające, przyjmijmy je z otwartością i zaciekawieniem.

Jeśli planujemy ćwiczenia, w których uczestnicy/uczestniczki mają wcielać się w role (np. ćwiczenie „Krok naprzód”), unikajmy ich konkretyzowania. Postawmy raczej na postaci uniwersalne, w prezentacji których nie są ważne wygląd czy pochodzenie. Przed wszystkim unikajmy wykorzystywania symboli, które mają szczególne znaczenie dla grup etnicznych i narodowościowych, a których znaczenie może zostać zinterpretowane powierzchownie i bez zrozumienia kontekstu kulturowego. Jeśli chcemy tych symboli używać, oddajmy głos samym migrantom/migrantkom i upewnijmy się, że w danej roli czują się komfortowo. Planując na przykład scenkę teatralną, zamiast rozdzielania ról przez prowadzącego/prowadzącą, lepiej będzie zapytać każdego z uczestników/uczestniczek, czy i kogo chciałby grać. Dobrze jest zatem stworzyć scenariusz, który będzie się koncentrował na relacjach międzyludzkich i komunikacji, a nie na ukazywaniu hierarchii granych postaci lub ocenie moralnej ich zachowania.

Starajmy się nie używać symbolicznych skojarzeń utrwalających stereotypy na temat narodowości. Zapobiegnie to włączaniu konkretnych narodowości w bardzo typowe skojarzenia – np. Argentczyków z tangiem, Anglików z herbatą, Azjatów z ryżem, Polaków z kradzieżą samochodów. Pytanie „Skąd jesteś?” nie musi się nawet pojawiać w rozmowie, którą rozpoczynamy np. na warsztatach fotograficznych, ponieważ odpowiedź nie ma znaczenia dla przebiegu takich zajęć. Można za to zostawić wolną przestrzeń dla uczestnika/uczestniczki, by podzielił się z nami tą informacją, jeśli uzna ją za istotną.

Pamiętajmy jednak, że dla młodego człowieka ważne jest, by dostrzegał reprezentację grupy, do której czuje przynależność. Pozwólmy uczestnikowi/uczestniczce warsztatów poczuć, że zauważamy jego historię, szanujemy jego bliskie mu otoczenie, w którym się wychował i nie chcemy go od niego odrywać. Organizując warsztaty na gruncie polskiej rzeczywistości – dość homogenicznej – w materiałach, których używamy, uwzględnijmy zdjęcia osób pochodzących z różnych części świata, w rozmaitych sytuacjach, w każdym wieku, także w wieku zbliżonym do tego reprezentowanego przez naszych uczestników/uczestniczek. Zauważanie w nowej sytuacji osoby, która jest w jakimś zakresie podobna do osób uczestniczących w warsztatach, z którą mogą się utożsamiać zachęca do otwarcia, do dzielenia się spostrzeżeniami, a często opowiadania także o sobie w akceptującej grupie.

Warsztaty międzykulturowe mają na celu integrować ludzi, bez względu na narodowość lub przynależność etniczną. Żeby integracja miała szansę zaistnieć, potrzebna jest otwartość na drugiego człowieka, radość ze spotkania z nim, zainteresowanie jego historią i rozpoznanie jego potrzeb, w których zaspokojeniu takie warsztaty mogą pomóc.

6. Ewaluacja warsztatów

Po zrealizowanych warsztatach, pomocna w wytyczeniu kierunku kolejnych działań będzie ewaluacja. Może ona przyjąć formę otwartą – dyskusji po zakończonym dniu lub cyklu zajęć. Może być także anonimowa i przyjąć dowolną formę pisemną (dla młodszych dzieci rysunkową). Jeśli chcemy porównać i poddać analizie rezultaty naszych warsztatów, warto sięgnąć po formę anonimowych ankiet. Powinny być one dostosowane do wieku osób uczestniczących, napisane prostym językiem i odpowiadać na pytanie, czy nasz główny cel – integracja i stworzenie bezpiecznego miejsca dla uczestników/uczestniczek – został osiągnięty.

Przykłady takich ankiet można znaleźć tutaj:

<https://migrant.poznan.pl/publikacje/integrowac-edukowac-wspierac/>

7. Podsumowanie

Celem warsztatów, niekoniecznie wypowiedzianym wprost, jest przygotowanie uczestników/uczestniczek do współpracy w społeczeństwie wielokulturowym i uwrażliwienie ich na różnice kulturowe, które nawet jeśli są zauważane, nie muszą mieć wpływu na jakość współdziałania. Chodzi także o wzmocnienie wartości takich jak szacunek, poczucie sprawczości, życzliwość, bezpieczeństwo, godność, które są dla wszystkich ludzi wspólne, pożądane, a których naruszenie czy brak spowodowany indywidualnymi doświadczeniami wpływa na funkcjonowanie człowieka, szczególnie w sytuacji próby odnalezienia swojego miejsca w nowym kraju. Zachęcanie dzieci i młodzieży do aktywnego udziału w warsztatach międzykulturowych wspiera ich rozumienie świata jako przestrzeni wspólnej, w której spójność społeczna, wzajemne wzbogacanie się o różne punkty widzenia, wymiana kompetencji i ciekawość pomagają wypracować nawyk empatycznego podejścia do drugiego człowieka. Stanowi to warunek współtworzenia kontinuum kulturowego, do którego dokładamy naszą cegiełkę w postaci przygotowywania młodych ludzi do życia i współpracy w społeczeństwie wielokulturowym.

Jak organizować młodzieżowe kluby konwersacyjne języka polskiego?

1. Czym są kluby konwersacyjne? Jaki jest ich cel?

Kluby konwersacyjne to spotkania, których głównym celem jest rozwijanie umiejętności komunikacyjnych w języku obcym poprzez rozmowę. Idea klubu wiąże się przede wszystkim z przełamywaniem barier językowych i zachęcaniu do wypowiadania się, zadawania pytań i poszerzania swojego zasobu słownictwa, przy jednoczesnym budowaniu poczucia sprawczości i śmiałości. Niemniej ważnym celem jest budowanie relacji z nowo poznanymi osobami, wysłuchanie innych punktów widzenia, dyskutowanie na tematy ważne i aktualne dla uczestników/uczestniczek w bezpiecznej dla nich przestrzeni.

2. Jak się przygotować do prowadzenia klubu konwersacyjnego?

Poniżej przedstawiamy aspekty, które warto wziąć pod uwagę podczas planowania spotkań klubu konwersacyjnego języka polskiego dla dzieci i młodzieży:

● **Nazwij cykl spotkań i nadaj mu znaczenie**

Dla osób z doświadczeniem migracji ważne jest poczucie przynależności. Klub konwersacyjny nie jest tym samym co dodatkowa lekcja języka polskiego lub zajęcia kursowe. Dla podkreślenia wyjątkowej formy tych spotkań warto nadać im charakterystyczną nazwę, która będzie rozpoznawalna i łatwa do zapamiętania nie tylko dla samych uczestników/uczestniczek, ale też dla osób, które o nich usłyszą.

● **Ustal liczbę, wiek uczestników/uczestniczek i poziom znajomości języka**

W zależności od możliwości czasowych, ustal taką liczbę uczestników/uczestniczek spotkań klubu konwersacyjnego, by każdy z nich miał szansę wypowiedzenia się na zajęciach, bez pośpieszania i konieczności skracania wypowiedzi. Grupa, w której każdy ma swobodę zabrania głosu liczy zwykle do 15 uczestników/uczestniczek. Ich wiek określi zakres tematów (atrakcyjnych i aktualnych dla danej grupy wiekowej), które warto podjąć podczas spotkań klubu. Poziom znajomości języka pozwoli nam decydować o zakresie słownictwa, w którym nie musimy się zamykać, ale które będzie niezbędne do prowadzenia rozmowy na dany temat.

● **Ustal częstotliwość spotkań**

Jeśli celem spotkań jest pokonanie blokady komunikacyjnej, korzystne jest organizowanie klubu konwersacyjnego częściej niż raz w tygodniu. Wówczas jako prowadzący/prowadząca mamy szansę stosować zróżnicowane metody prowadzenia zajęć. Szybciej rozpoznamy te, które w danej grupie się sprawdzają, i do których będziemy mogli wracać na kolejnych zajęciach, dokładając nowe, co do których skuteczności w nie mamy jeszcze pewności. Jeśli zajęcia przewidziane są raz w tygodniu, a mamy możliwość spotykania uczestników/uczestniczki (np. na szkolnym korytarzu), korzystajmy także z tych okazji, by sprowokować ich do wypróbowywania umiejętności językowych w sytuacji spontanicznej.

● **Zaprojektuj trzy spotkania**

Zaprojektuj pierwsze trzy spotkania tak, byś jako prowadzący/prowadząca miał możliwość wyboru metod i alternatywnych aktywności, z których skorzystasz, jeśli któreś okażą się zbyt trudne lub mało atrakcyjne. Entuzjazm uczestników/uczestniczek to jeden z niezbędnych warunków ich uczenia się i zapamiętywania, bazujący na pozytywnych odczuciach towarzyszących tym procesom. Trzy pierwsze scenariusze zapewnią większy komfort prowadzącemu/prowadzącej, który musi jednocześnie poznawać grupę i diagnozować na bieżąco jej potrzeby. Warto zapewnić sobie swobodę doboru tematów i form aktywności.

● **Dostosuj miejsce**

Stwórz miejsce przyjazne dla spotkań. Jeśli to możliwe, zrezygnuj z siedzenia w szkolnych ławkach, w których nie ma możliwości swobodnego kontaktu między uczestnikami/uczestniczkami. Najprostszym rozwiązaniem w warunkach szkolnych jest ustawienie krzeseł w kole. Można także zadbać o „miękkie” otoczenie – siedzenie na pufach, poduszkach, matach czy na trawie.

● Materiały

Zbierz pomysły na materiały, które mogą być przydatne podczas spotkań klubu – flipchart, markery, samoprzylepne lub antystatyczne kartki. Sprawdzić może się także tablica, która będzie dostępna tylko dla waszej grupy i tylko na użytek spotkań klubu. Jeśli stworzycie na niej „bank słów”, będzie można do niej wracać. Najlepiej zapisywać na niej słowa najpotrzebniejsze, najśmieszniejsze, najdziwniejsze, żeby grupa mogła wracać pamięcią nie tylko do samych słów, ale także do emocji, które wiązały się z ich poznawaniem.

● Spotkanie dla rodziców

Ważnym działaniem wyprzedzającym jest zorganizowanie spotkania dla rodziców, którzy powinni znać założenia klubu konwersacyjnego. Przede wszystkim dlatego, żeby wyeliminować ich ewentualne przekonanie, że są to dodatkowe lekcje języka polskiego. Klub konwersacyjny wprowadzie rozwija konkretne umiejętności językowe, jednak nie jest nastawiony na realizację programu z podręcznika. Nie jest także zajęciami wyrównawczymi czy korepetycjami. Jest za to okazją do spotkania i pretekstem do spontanicznego używania codziennego języka polskiego, bez angażowania języka edukacji szkolnej. Wyróżnia go także fakt, że rozmowy skoncentrowane są na tematach bliskim uczestnikom/uczestniczkom.

● Zasady

Podczas pierwszych zajęć, przed rozpoczęciem właściwej części konwersacyjnej, warto stworzyć z uczestnikami/uczestniczkami kontrakt, który określi oczekiwania dotyczące zajęć i wobec siebie. Unikajmy w nim słów lub obrazów wskazujących na zakazy. Jeśli zasób słownictwa nie pozwala na zwerbalizowanie zasad przez uczestników/uczestniczki, możemy posłużyć się rysunkami, które sami wykonają lub mieć przygotowane własne, by móc uzupełnić ich propozycje, jeśli uznamy, że przy tworzeniu kontraktu jakaś ważna zasada została pominięta.

3. Propozycje zadań i struktura zajęć

● Lodołamacze (ice-breakers)

Lodołamacze to zadania, które mają na celu poznanie energii grupy na początku zajęć, a które wymagają krótkiej, jednozdaniowej odpowiedzi na pytania, takie jak: „Jak się dzisiaj czujesz?”, „Co chciałbyś/chciałabyś dziś robić na zajęciach?”, „Co ci się dzisiaj przydarzyło?”, „Jak lubisz odpoczywać?” lub jakiegokolwiek inne pytania, także te, które będą wstępem do zaplanowanego tematu. Celem tego rodzaju zadań jest otwarcie grupy na aktywne uczestnictwo.

● Impuls

Na początku zajęć warto wprowadzić element, bodziec, który wzbudzi zaciekawienie i zaktywizuje uczestników/uczestniczki. Może to być szybka gra słowna (wymienianie słów na daną literę, tworzenie łańcucha skojarzeń, układanie słów z liter długiego wyrazu), wyświetlenie cytatu, pokazanie kadru/sceny z filmu, opowiedzenie w dwóch zdaniach o książce, przywołanie jakiegoś wydarzenia. Ważne, żeby element ten wywołał emocje. Pomoże to w otwarciu się grupy na komentarz tego, co widzą i zachęci ich do obserwacji czy inni uczestnicy dzielą się skojarzeniami i przeżyciami.

● Stopniowanie trudności

Dobrze jest rozpocząć dyskusję między uczestnikami/uczestniczkami od prostych pytań („Czym jest...?”, „Gdzie można spotkać...?”, „Po co...?” i poprosić ich o komentarz. Po upewnieniu się, że temat zaiskrzył, wprowadzić krótki opis dylematu lub pytanie pogłębione, np. dotyczące wartości, oceny etycznej danego zjawiska.

Prowadzący/prowadząca może przygotować więcej pytań stymulujących dyskusję, i podążając za grupą wykorzystać ich tyle, na ile uczestnikom/uczestniczkom wystarczy zasobów słownikowych i emocjonalnych.

● Stawianie na naukę zadawania pytań

Po wstępnym omówieniu i skomentowaniu tematu, warto przejść do fazy zadawania pytań przez uczestników. Może się to odbyć na zasadzie układania w grupie lub podgrupach pytań, które ciekawią ich w związku z danym obszarem. Prowadzący może zastrzec, że nie będziemy poszukiwać odpowiedzi na wszystkie z tych pytań, ale uczestnicy mogą niektóre z nich zostawić dla siebie do dyskusji w domu lub ze znajomymi po zajęciach.

● Prezentacja bazy słówek

W trakcie zajęć prowadzący/prowadząca notuje słówka, które są nowe dla osób uczestniczących lub ważne ze względu na częstotliwość występowania w języku polskim. Warto także zapisywać słówka, które są ciekawe lub wzbudzają wyraźnie więcej emocji, ponieważ np. śmiesznie brzmią lub dotyczą ważnej dla uczestników/uczestniczek kwestii. Bazę słówek można zapisywać na tablicy lub w osobistych notatkach i utrzymywać je w kolejnych zadaniach.

4. Strategie prowadzenia spotkań klubu

● Organizowanie zajęć od rana

To rozwiązanie pomaga w otwarciu się na język polski i komunikację już na początku dnia, w sposób spontaniczny i bazujący na słownictwie codziennym.

● Postawa prowadzącego – „nie rozumiem”

Nawet jeśli prowadzący/prowadząca zdążył zdradzić, że rozumie pierwszy język lub języki uczestników/uczestniczek, może przyjąć postawę, w której na pytania przez nich zadane w języku innym niż polski będzie odpowiadał „nie rozumiem” lub będzie prosił o powtórzenie takimi słowami, jakie znają już w języku polskim. Podejmowanie prób kontynuacji rozmowy w języku polskim jest ważne dla nabierania przez grupę pewności w posługiwaniu się nim.

● Dostosowanie tematu do czasu i okoliczności

Prowadzący/prowadząca powinien być czujnym obserwatorem/obserwatorką wydarzeń. W pracy z migrantami/migrantkami szczególnie ważne jest, by mieć na uwadze zmiany zachodzące w świecie społecznym i politycznym, które mogą mieć wpływ na kierunek zajęć. Podczas dni lub okresów szczególnie symbolicznych dla migranta/migrantki i jego społeczności oraz ze względu na jego własne poczucie tożsamości i bezpieczeństwa, warto zadbać szczególnie o jego dobrostan psychiczny i wspierać, np. dostosowując działania swoje i grupy do jego potrzeb. Może to dotyczyć poruszania wrażliwego tematu w spokojnej atmosferze lub przekierowania uwagi na zupełnie inny temat, zgodnie z deklaracją preferencji uczestnika/uczestniczki.

● **Stwórz rutynę**

Rutyna wzmacnia poczucie przynależności i pomaga skojarzyć słowo z ruchem lub obrazem. Rutyna może dotyczyć sposobu powitania (wachlarz można rozszerzać wraz z kolejnymi spotkaniami), pożegnań, komunikowania aprobaty, krótkich rymowanek i powiedzonek utrwalanych w odpowiednich kontekstach.

● **Uczestnik/uczestniczka jako partner/partnerka**

Warto pamiętać, że uczestnicy/uczestniczki spotkań klubu nie występują w roli uczniów/uczennic. Formuła klubu konwersacyjnego zachęca do tego, by traktować ich jak partnerów/partnerki, którzy nie podlegają sztywnym regułom edukacji wynikającym ze struktury systemu. Podczas spotkań klubu konwersacyjnego otrzymuje oni szansę pokazania się z zupełnie innej strony w bezpiecznym, nieoceniającym środowisku.

● **Ustal tematy tabu**

Podczas pierwszych zajęć dobrze jest zapytać uczestników/uczestniczek, czy są tematy, na które nie chcieliby rozmawiać. Jeśli tak, eliminujemy je z listy proponowanych wątków. W sytuacji gdy jakieś zagadnienie aktywizuje większość, a jednocześnie blokuje choćby jednego uczestnika/uczestniczkę również warto zrezygnować z takiego tematu. Osobom chętnym do rozmowy można zaproponować spotkanie w innym czasie.

● **Język funkcjonalny**

Założeniem klubu konwersacyjnego jest ćwiczenie umiejętności swobodnego wypowiadania się na różne tematy i komunikowania swoich potrzeb. Najważniejszy jest zatem język codzienny, korzystający z powtarzalnych fraz dostosowanych do kontekstu. Język edukacji powinien zająć odległe miejsce w hierarchii słownictwa dobieranego do zajęć.

● **Poprawianie błędów**

Błędy językowe, występujące w spontanicznej komunikacji osoby, która nie posługuje się jeszcze biegle językiem polskim, będą pojawiały się nagminnie. Pozwólmy uczestnikom/uczestniczkom je popełniać. Swoimi uwagami na temat poprawności nie powinniśmy przerywać wypowiedzi ani wskazywać na pojedyncze błędy. Zamiast tego możemy zastosować strategię powtarzania słowa lub frazy przez nas samych, umiejętnie wplatając je we własną wypowiedź, żeby uczestnik/uczestniczka osłuchał się z poprawną formą.

● **Nauka tłumaczenia / relacjonowania / argumentowania**

Aby rozbudowywać wypowiedzi uczestników/uczestniczek, można stosować ćwiczenia, które zakładają relacjonowanie wydarzeń, dawanie instrukcji w kilku krokach, tłumaczenie procesów i budowanie argumentów za i przeciw jakiemuś stwierdzeniu. W ten sposób uczestnicy/uczestniczki będą podejmowali próby przekazania bardziej złożonych, ale i bardziej uporządkowanych wypowiedzi.

● **Wracanie do przeszłości i wybieganie w przyszłość**

Stosuj różnorodność czasów gramatycznych. Każdy temat nadaje się do tego, by stworzyć burzę mózgów wokół pytań jak dane zagadnienie mogło być odbierane w przeszłości, co możemy o nim powiedzieć w dzisiejszych czasach i jak może wyglądać jego przyszłość. W ten sposób zróżnicujemy wypowiedzi także pod kątem określeń czasu, które pojawiają się w wypowiedziach.

● Rodzaje pytań

Unikaj pytań zamkniętych, na które odpowiedź (najczęściej „tak” lub „nie”) zamyka drogę do pytań bardziej szczegółowych. Stawiaj pytania otwarte rozpoczynające się od słów: „Dlaczego?”, „Jakie...?”, „Które z...?”, „W jaki sposób...?”, aby sprowokować grupę do budowania dłuższych wypowiedzi.

● Wartości w rozmowach pogłębionych

Jeśli rozpoznajesz, że dany temat nie jest interesujący dla całej grupy – angażuje jednych, drugich nudzi – sięgnij po rozmowy o wartościach, które są bardziej uniwersalne, i które mogą dla każdego uczestnika/uczestniczki przejawiać się w innej formie i w innych wspomnieniach. Rozmowa o indywidualnych doświadczeniach wokół jednej wartości (uczciwości, mądrości, dobra, piękna) poszerza wiedzę o zakresie jej znaczenia dla różnych osób. W szerokim spektrum możliwych do przywołania sytuacji, można także stworzyć bardzo rozbudowaną bazę nowych słówek.

● Ucieczka w pierwszy język

Jeśli będziemy organizować ćwiczenia w parach/podgrupach, zadania nie powinny dawać uczestnikom/uczestniczkom możliwości zbyt częstego przechodzenia do komunikacji w swoim pierwszym języku. Sprawdzą się tutaj aktywności, w których nie tylko uczestnicy/uczestniczki wzajemnie coś sobie opowiadają, ale także pracują z nowymi słowami, tworzą ich definicje lub dopasowują skojarzenia. W takich zadaniach trudniej uciec się wyłącznie do komunikacji w swoim pierwszym języku. Uczestnicy/uczestniczki powinni mieć szansę pracowania z różnymi osobami, chyba że ich poczucie bezpieczeństwa jest wyraźnie zagrożone, wówczas pozwalamy pracować z ulubioną osobą i/lub prowadzącym/prowadzącą.

● Pozytywne wzmacnianie

W trakcie zajęć nie stosujemy oceniających wypowiedzi, które wskazywałyby na dobre lub złe wykonanie zadania czy wypowiedź zgodną lub nie z naszymi oczekiwaniami. Stosujemy jak najwięcej komunikatów wzmacniających – chwalmy, reagujemy żywo, odzwierciedlając emocje, wyrażamy pozytywne zaskoczenie i ciekawość, pilnując przy tym, by nasz język ciała był zgodny z naszymi reakcjami werbalnymi.

● Wypowiedzi na temat

Jeśli zależy nam na usystematyzowaniu słownictwa wokół danego zagadnienia, pilnujemy, by wypowiedzi uczestników/uczestniczek były na temat. Pomoże to grupie w rozumieniu kontekstu i pozwoli na uszczegółowienie opowiadanej historii za pomocą dodatkowych pytań zadawanych.

● Monitorowanie nastroju i poziomu energii

Podczas zajęć monitorujemy poziom energii uczestników/uczestniczek i stosujemy alternatywę dla zaplanowanych aktywności, jeśli zachodzi taka potrzeba. Elastyczność prowadzącego/prowadzącej jest bardzo istotnym elementem, który buduje poczucie akceptacji i pomaga w zaspokajaniu potrzeby bycia zauważonym.

● Doświadczenia dzieci z językiem polskim

W czasie dyskusji i wymiany myśli warto odnieść się do własnych doświadczeń uczestników/uczestniczek z językiem polskim. Może to być stały element zajęć wprowadzany jako ice-breaker – na przykład opowiadanie

o nowo poznanym słowie, także o takim, które uczestnik/uczestniczka usłyszał, a którego znaczenie pozostaje dla niego zagadką (wówczas prowadzący/prowadząca wyjaśnia znaczenie słowa). Jeśli grupa liczy mało osób i czas na to pozwala, możemy wykorzystać nowe słowa w dalszych aktywnościach. Jeśli grupa jest liczna, możemy zaproponować, by każdy uczestnik/uczestniczka na koniec powtórzył głośno dwa słowa z wymienione w zabawie, które najbardziej mu się spodobały.

● **Zadania domowe**

Jeśli decydujemy się na wprowadzanie zadania domowego, niech będzie ono krótkie, wymagające kontaktu z językiem, służące na przykład jako wstęp do zadań, które zrealizujemy z grupą podczas następnych zajęć. Zadaniem takim może być przyniesienie zapisanego lub zapamiętanego nowego słowa z wybranej wcześniej na zajęciach kategorii, odnalezienie tłumaczenia słów, które brzmią podobnie lub tak samo, a mają różne znaczenie. Niech będzie to zadanie, które wprowadza element zaskoczenia lub zdziwienia.

● **Przerwa w spotkaniach**

Jeśli mamy taką możliwość, po 2–3 miesiącach regularnych spotkań, warto zrobić przerwę w cyklu, jedno- lub dwutygodniową, by uczestnicy/uczestniczki poczuli niedosyt i by mieli szansę zatęsknić za spotkaniami, a także, by zdążyli zebrać nowe doświadczenia językowe, które będzie można wykorzystać w kolejnej części cyklu.

● **W domu**

Może się zdarzyć, że uczestnik/uczestniczka spotkań będzie aktywny na zajęciach, natomiast w domu mniej chętnie (lub wcale) używał języka polskiego, co może dziwić jego rodziców czy opiekunów. Jeśli zwrócą się oni do prowadzącego/prowadzącej z takimi spostrzeżeniami, należy ich uspokoić – jest to sytuacja dość częsta i zrozumiała. Warto wtedy zachęcić ich do rozmów z dzieckiem o tym, co się dzieje na spotkaniach klubu, ale nie narzucać obowiązku posługiwania się językiem polskim w gronie najbliższych, z którymi dorasta w innej, bliższej rzeczywistości językowej.

● **Chwalcie się!**

Opowiadaj innym nauczycielom/nauczycielkom i osobom, które mają kontakt z uczestnikami/uczestniczkami spotkań w ramach klubu o tym, co robicie, o sukcesach dzieci. Być może będzie to miało pozytywny wpływ na nauczycieli/nauczycielki, którzy przyjmą w stosunku do dzieci postawę bardziej angażującą, znajdą w sobie motywację do budowania z nimi aktywnej relacji. Jeśli prowadzisz klub poza szkołą, spróbuj skontaktować się z wychowawcą/wychowawczynią uczniów/uczennic i opowiedz o ich postępach w nauce języka.

● **Projekt na koniec**

Po zakończeniu cyklu spotkań lub jego części – zróbcie razem z uczestnikami/uczestniczkami (w godzinach zajęć) projekt podsumowujący wspólne działanie, który będziecie mogli przedstawić społeczności szkolnej lub lokalnej. Mogą to być, np. krótka forma teatralna, pomysły na wsparcie osób z doświadczeniem migracji w szkole, wspólnie napisana książka kucharska. Projekt pozwoli uczestnikom/uczestniczkom pokazać, jakie poczynili postępy w swojej pracy z językiem i jednocześnie wzmocni ich poczucie sprawczości.

5. Ewaluacja - propozycje

● Ewaluacja na koniec każdego kolejnych zajęć (do wyboru)

- Zapytaj, który moment uczestnicy/uczestniczki zapamiętali najlepiej, który był dla nich ważny, najśmieszniejszy, najbardziej interesujący czy najnudniejszy – to informacja, co wywołuje najwięcej emocji. Przy tym pytaniu warto ustalić limit jednego zdania na osobę,
- Zapytaj, o czym uczestnicy/uczestniczki chcieliby rozmawiać na kolejnych zajęciach – temat nie musi wypełnić całego zajęcia, ale zauważmy, czy jest kontynuacją wątku z aktualnych zajęć, czy to zupełnie nowy temat.

● Ewaluacja poczucia bezpieczeństwa i komfortu przebywania w grupie

- Poproś uczestników/uczestniczki o odpowiedź na pytania: „Jak się czuleś/czulaś podczas zajęć?”, „Czy jest coś, co byś zmienił/zmieniła na kolejnych zajęciach?”, „Co ułatwiało Ci uczestnictwo w zajęciach, a co przeszkadzało?”. Odpowiedzi mogą paść w otwartej dyskusji, zostać zapisane na kartkach samoprzylepnych lub anonimowo wrzucone do pudełka przeznaczonego na życzenia i uwagi.

Materiały pomocnicze do prowadzenia klubów konwersacyjnych języka polskiego można znaleźć tutaj: <https://migrant.poznan.pl/publikacje/rozmowy-po-polsku/>

Materiały przeznaczone są do pracy z uczniami/uczennicami starszych klas szkoły podstawowej oraz ze szkół ponadpodstawowych, którzy już opanowali podstawy języka polskiego. Wciąż jednak potrzebują doskonalenia swoich umiejętności i są zainteresowani dyskutowaniem na tematy dotyczące wartości społecznych i obywatelskich.

Załącznik nr 1

Test Bogardusa badający skalę dystansu społecznego

Odpowiedz na pytania, wstawiając odpowiednią liczbę punktów przy każdej z wymienionych osób.

5 - zdecydowanie TAK

4 - raczej TAK

3 - trudno powiedzieć

2 - raczej NIE

1 - zdecydowanie NIE

1. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby w Twoim kraju zamieszkał...?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

2. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby... był Twoim sąsiadem?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

3. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby... był Twoim współpracownikiem?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

4. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby... był Twoim lekarzem domowym?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

5. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby...był Twoim kolegą, z którym możesz pójść na kawę?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

6. Czy jesteś skłonny/skłonna zgodzić się, aby... związał się z kimś z Twojej najbliższej rodziny (córką, synem, bratem, siostrą)?

Anglik	Ukrainiec	Rosjanin	...	Rom

Alicja Skrzypczak — praca w środowisku wielokulturowym i zjawisko migracji zawsze leżały w kręgu jej zainteresowań zarówno naukowych, jak i zawodowych. Po ukończeniu studiów na kierunku filozofia i zrealizowaniu specjalności z komunikacji społecznej i etyki pracowała wiele lat z młodzieżą w szkole oraz w projektach British Council i programie Otwarty Kraków na rzecz rozwijania kompetencji kulturowych i wielojęzyczności. We współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu współtworzyła publikacje — inspiracje metodyczne wspierające krytyczne myślenie i edukację ukierunkowaną na wartości. W Migrant Info Point jest lektorką kursów języka polskiego dla młodzieży i moderatorką klubów konwersacyjnych języka polskiego, zajmuje się także organizacją pracy biura.

